

Sto sedmdesát let muzejního archivu¹

MILENA BĚLIČOVÁ

ABSTRACT: 170 years of the National Museum Archive

On 1 March 2016, the National Museum Archive celebrated the 170th anniversary of its founding and the 20th anniversary of operations beginning in the Na Zátorách building on which significant renovations have been undertaken in recent years. In December 2007, accreditation was confirmed for the Archive. Over the last decade it has acquired 243 accession numbers, 70 new collections in the nationwide records (445.29 m, with total shelf space of over 3 kilometres (3097.24 m)). 15 new inventories have been set up, and another 56 older inventories were transferred into the Bach database. Since 2015, electronic aids have been available on the VadeMeCum web portal, which continues to be updated. Our undertaking of the digitalisation of archive material has continued in force with the help of volunteers, collaborating archives and as part of external projects (e.g. Monasterium). A few hundred archival materials have been restored and preserved (e.g. culturally important archival materials). In science and research, the Czech Science Foundation (GA ČR) Castle Photographic Archive project has been implemented, and the National Museum in the Czechoslovakia era is the latest project acquired. Archive workers have also collaborated on many other museum and external projects. The archive has designed, arranged and implemented a number of different exhibitions, mainly of photography (e.g. 11 installations of the Castle Photographic Archive mobile exhibition), and has been involved in large museum exhibitions. There have been numerous personnel changes. The archive has been affected by the reduction in job positions in 2011 – five university positions and one secondary school position have remained in systematisation. A large number of employees have held these posts, replaced when going on maternity and paternity leave – seven children have been born. In reorganisation of the Historical Museum, the Archive has been a part of the Archive Department since 1 March 2016 – with PhDr. Klára Woitschová, Ph.D as the new head since 1 May 2016.

KEY WORDS: National Museum – Archives of the National Museum

CONTACTS: PhDr. Milena Běličová, Archiv Národního muzea, Na Zátorách 6, 170 00 Praha 7; e-mail: Milena_Belicova@nm.cz

Čas nezadržitelně letí a Archiv Národního muzea opět slaví kulaté výročí – 1. března 2016 uplynulo 170 let ode dne, kdy byl ustaven jako samostatné oddělení Národního muzea, 1. dubna pak 20 let od znovuotevření badatelný a obnovení provozu po stěhování do objektu Na Zátorách. Ohlédněme se teď, co nového Archivu poslední desetiletí přineslo.²

Důležitým právním aktem bylo získání akreditace. Archiv Národního muzea je akreditovaný specializovaný archiv podle zákona č. 499/2004 Sb., § 80, odst. 4 – podmínky akreditace jsme řádně doložili a akreditace byla potvrzena ředitelem Odboru archivní správy MV ČR dne 27. prosince 2007 (č. j. AS-2474/1-2007).

Požadované stavebně-technické podmínky splnily oba objekty, ve kterých se Archiv dob-

1 Studie vznikla v rámci projektu GA ČR 16-02022S „Národní muzeum v éře Československa“.

2 Předchozí období viz Milena BĚLIČOVÁ, *160 let Archivu Národního muzea*, Časopis Národního muzea. Řada historická (dále ČNM-H) 175, 2006, č. 1–2, s. 79–87.

ře zabydlel. Zatímco v depozitáři v Terezíně I se v posledních letech nic podstatného nezměnilo,³ objekt Na Zátorách prošel důležitými stavebními úpravami. Roku 2007 byla dokončena kompletní rekonstrukce elektroinstalace (zásuvkový okruh, speciální zásuvkový okruh na výpočetní techniku, okruh topení), která splňuje normy Evropské unie. V souvislosti s akreditací firma ELBES Praha, s. r. o., v roce 2007 zavedla systém EPS a do všech prostor nainstalovala požární čidla. V přízemí byl nově zřízen sprchový kout; zeď verandy (do dvora) byla po vy-

Obrázek 1 – Budova Na Zátorách po rekonstrukci fasády, 12. 11. 2014.

zdění původních luxferů zvenku zateplena a nově omítnuta. V květnu až červenci 2008 proběhly stavební práce za účelem snížení vlhkosti zdiva v zadní části přízemí včetně depozitářů číslo 3 a 4. Byla použita metoda mírné elektroosmózy, doplněná aplikací sanačních omítek (systém elektroosmózy vytváří pomocí kladných a záporných elektrod elektrické pole, které brání kapilární vztlínivosti vody ve zdivu). Zcela nový vzhled získal Archiv v průběhu srpna až října 2014, kdy Firma Xedos, s. r. o., celou budovu zateplila a opatřila ze všech stran novou fasádou s keramickým obkladem přízemí do ulice. Badatelna byla uzavřená, ale jinak rekonstrukce probíhala za běžného pracovního provozu, což bylo někdy velmi náročné pro archiváře i archiváře, zejména oprava a lakování všech oken a vchodových dveří. Následně došlo k vymalování badatelní, schodiště a chodeb a ke kompletnímu důkladnému úklidu všech prostor. Malování jsme využili také k provedení změn v badatelně – přestavením nábytku se zvýšil počet badatelských míst ze šesti na sedm. Osmé badatelské místo je pak vybaveno PC s připojením na internet, s možností vyhledávání v elektronických evidenčních databázích. Došlo také k modernizaci kamerového systému – nahrazení nahrávacího zařízení na VHS digitálním.

V uplynulém desetiletí Archiv Národního muzea plnil všechny své základní funkce – získávání nových sbírek, jejich zpracování, prezentaci a zpřístupňování badatelům. V evidenci akvizic je v letech 2006–2015 zapsáno 243 přírůstkových čísel a počet archivních souborů v celostátní evidenci NAD se zvýšil z 862 na 932, což se promítlo do nárůstu metráže o 445,29 metru a celková metráž přesáhla 3 kilometry (3097,24 b. m). Převažují osobní fondy, ale ve srovnání s minulostí klesl počet fondů velkého rozsahu, jako jsou nově už jen pozůstalosti historiků Štěpána Kolafy a Jiřího Kořalky. Bezkonkurenčně největším souborem Archivu se stal postupným převzetím několika dodatků osobní fond antropologa Miroslava Prokopce se 486 kartony a sadou velkých formátů a rolí. Tento vývoj jsme však předpokládali, končí éra velkých osobních fondů s rozsáhlou korespondencí, přípravným materiálem, kartotékami a tisíci xerokopií z literatury i archivních dokumentů. Převzaté

3 V listopadu 2012 bylo zavedeno internetové připojení do jednotlivých pracoven.

osobní fondy včetně dodatků jsou převážně v rozsahu od 2 do 50 kartonů, ale jsou neméně významné: Stanislav Bártl, F. M. Bartoš, Bohdan Bečka, Jaromír Bělič, Mirjam Bohatcová, Bořek-Dohalský, Hana Bořkovicová, Liberty Brožíková, Jiří Doležal, Karel Antonín Červenka, Karel Domin, Karel Engliš, František Falerski, Josef Hlávka, Jaroslav Honc, Zdeněk Jelínek, Jan Kapras, Vlastimil Klíma, Antonín Klimek, Karel Komárek, Jiří Kříž, Karel Kučera, Karel Laváček, Karel Martínek, Jaroslava Moserová, Kamila Mošová, Pavel Mrázek, Miloslav Novák, Radegast Parolek, Eduard Polívka, Vladimír Pouzar, Michal Reiman, Václav Ryněš, Jindřich Schürer, Emil Sobota, Pravoslava Stefanová, Eugen Strouhal, Vojtěch Sucharda, Alois Svoboda, Václav Šebek, Vladimír Švec, Rudolf Turčín, Jaroslav Vanický, Jaroslav Vaniš, Vlastimil Vinter, Josef Wenzig, Otakar Zich. Přibyly i osobní fondy řady odborných pracovníků Národního muzea: entomologové Josef Jelínek a Antonín Kůrka, dodatky k fondům botanika Miloše Deyla a antropologa Milana Stloukala, archeolog Ivan Hásek, numismatička Jarmila Hásková, etnografka a ředitelka Historického muzea Helena Johnová, heraldik Pavel R. Pokorný, archivářka Alena Šubrtová, dodatky k fondu ředitele Knihovny Národního muzea Jaroslava Vrchatky a knihovníka Františka Páty. Kromě toho Archiv získal celou řadu doplňků i dalších osobních fondů, starých historických sbírek a dokumentačních sbírek (např. roku 2012 se podařilo koupit cenné gotické církevní pečeti).⁴ Karel Vavřínek předal redakční archiv Almanachu českých šlechtických rodů k ročníkům 2020–2023. K přírůstkům samozřejmě patří i další části Registratury Národního muzea, přebírané z jednotlivých organizačních útvarů ze zákona v rámci skartačního řízení. V roce 2007 se jí podařilo zajímavě doplnit i náhodným nákupem z antikvariátu o dvě fotoalba s fotografiemi Národního muzea a jeho sbírek po bombardování v květnu 1945 a při následné rekonstrukci.

Největším přírůstkem Národního muzea se však bez pochyby stalo Muzeum dělnického hnutí, ze kterého Archiv postupně přebírá do správy jeho rozsáhlou archivní část s osobními fondy Klementa Gottwalda, Julia Fučíka, Gusty Fučíkové a Antonína Zápotockého a úředními registraturami Muzea K. Gottwalda, Muzea V. I. Lenina i samotného Muzea dělnického hnutí a související dokumentací dělnického hnutí v našich zemích. Materiály jsou fyzicky přejímány po částech, a než se podaří je alespoň základně utřídit tak, aby bylo možné začít s jejich evidencí v samostatné řadě NAD, bude třeba vynaložit ještě velké množství archivářské práce.

Inventářů nově zpracovaných fondů přibylo jen 15 (z 265 na 280, nejrozsáhlejší je Antonín Klimek), ale v posledním období jsme se více soustředili na revizi fondů, jejich re-inventarizaci a přepis starých strojopisných inventářů do elektronické databáze. Počet inventářů v databázi Bach vzrostl o 71 (z 28 na 99), z významnějších celků např. Joachim Barrande, Josef Frič a Josef Pekař.

Důležitým mezníkem v prezentaci archivních pomůcek badatelské veřejnosti bylo spuštění webového portálu VadeMeCum firmy Bach systems, s. r. o., který od 1. ledna 2015 zpřístupňuje elektronické inventáře Archivu Národního muzea, Archivu tělesné výchovy a sportu a Archivu Náprstkova muzea. V průběhu prvního roku provozu ho využilo 1246 uži-

4 Sbirka pečetních typářů a razítek, sign. B204, bratr Přibyslav, člen řádu křížovníků s červeným křížem – strážců Božího hrobu v Praze na Zderaze, [1351–1370], př. č. 14/2012. Viz Milena BĚLIČOVÁ, *Sbirka pečetních typářů a razítek Archivu Národního muzea*. ČNM-H, roč. 181, 2012, č. 1–2, s. 68.

vatelů (2 401 návštěv, 53 663 přístupů). K modulům Inventáře a Fotoarchiv přibyly koncem roku 2015 Listiny, na letošní rok je plánovaná implementace dalších modulů Pečetí a Plakáty. S postupujícím rozsahem digitalizace budeme k inventárním záznamům přivěšovat náhledy dokumentů, což nejen zjednoduší objednávku do badatelny, ale umožní studium archiválií přímo ve VadeMeCu. Počet badatelů, kteří přišli a vyplnili badatelský list, od maximálního počtu 293 v roce 2007 poklesl na 233 v roce 2010 a od té doby opět mírně stoupá v rozmezí 251 až 261 osob. Zahraničních badatelů přišlo nejvíce v roce 2015 – 37, většinu tradičně tvoří Slováci. Postupně klesá počet badatelských návštěv, z 888 v roce 2006 na 578 v roce minulém. Důvodem je změna způsobu práce – badatelé převážně fotografují a dokumenty čtou až doma, což dobu strávenou v badatelně výrazně zkrátí.

Od roku 2004, kdy Archiv dostal první skener Microtek ScanMaker 9800 XL, došlo v oblasti digitalizace archiválií k obrovskému pokroku. Současný skener EPSON Expression 10000XL, který Národní muzeum koupilo v roce 2012, dává snadnosti ovládání a vysokou úroveň svých výstupů možnost kvalitní digitalizace vlastními silami, už nejsme závislí výhradně na externí práci profesionálů. Průběžně skenujeme převážně jednotlivé dokumenty či inventární čísla pro potřeby badatelů a výstav, ale občas systematicky i větší celky: např. kompletní digitalizace pečetních polí Sbírký pečetních typářů a razítek (1164 ks), pečetí Eichlerovy topografické sbírky (8689 ks), části sbírky Latomica (1293 skenů), části Topografické sbírky F a rozsáhlých částí Registratury Národního muzea. Významný podíl měla stále i externí digitalizace, kterou nám zajistily spřátelené archivy s kapacitními digitalizačními pracovišti: 13 svazků rukopisných památníků ze Sbírký rukopisů naskenovali v Archivu hl. m. Prahy (2330 skenů), část osobního fondu František Tischer st. v SOA Třeboň (4542 skenů), části Topografické sbírky F v SOA Plzeň (3156 skenů). Dva největší digitalizační projekty – Hradní fotoarchiv a Monasterium – podrobněji zmíním v souvislosti s vědeckým výzkumem. V roce 2015 začal Archiv využívat také práci dobrovolníků, přihlásily se většinou studentky nebo čerstvé absolventky vysokých i středních škol. Postupně systematicky revidují a digitalizují Sbírký autografů, Fotoarchiv Práce a Národní politiky I. – Osoby a II. – Praha, začalo se s fotodokumentací muzejních výstav z fondu RNM-Středisko osvěty a propagace.

Na poli péče o sbírky ještě několik let pokračovalo odstraňování škod po povodni 2002, která zasáhla Sbírký pečetních typářů a razítek a Sbírký pečetí, převážně už vlastními silami. Růžena Drugdová a Mgr. Veronika Žáková v letech 2006, 2009 a 2010 dokončily konzervaci kontaminovaných voskových pečetí a uložily je do nových obalů, celkem cca 25 840 ks. Třicet pět zatopených pečetidel v letech 2007 a 2008 externě restauroval Ing. Jan Josef na náklady MK ČR. Roku 2009 restauroval také původní ocelovou etui na uložení prezidentského diplomu Edvarda Beneše z roku 1946. Přivěšené pečetí na čtyřech pergamenových listinách kompletně zrestaurovala Ing. Jana Dernovšková. Práce značného rozsahu vykonala v letech 2010 a 2011 Mgr. Veronika Žáková, když konzervovala první karton nejstarší Registratury Národního muzea (799 dokumentů) a několik kartonů Topografické sbírky F (1450 ks). Kromě toho vyčistila vazby 30 svazků památníků ze Sbírký rukopisů a vyhotovila jim na míru krabičky z nekyselého materiálu; dále opravila řadu jednotlivin pro výstavní účely – tři pergamenové listiny, deset potrhaných plakátů atd. Další konzervátorské zásahy prováděla Adéla Skoupá, Dis., vyčistila šest pergamenových listin a několik

papírových dokumentů, barevně retušovala sádrové odlitky pečeti na výstavu. V minulém roce spolupracovala na neobvyklém úkolu s Jaroslavem Kalousem, který opravil zámečky na dvou rukopisných knihách v kožené vazbě s kovovými uzávěry z rodinného archivu Šternberk-Manderscheid a vyrobil k nim klíček.

V roce 2007 se Archivu poprvé podařilo získat finanční prostředky na restaurování z fondu ISO MK ČR, Milana Vanišová tak mohla zrestaurovat soubor korespondence a rukopisných textů T. G. Masaryka z osobního fondu Bedřich Hlaváč.⁵ Na základě odborné spolupráce s Národním archivem nám jejich Oddělení péče o fyzický stav archiválií postupně konzervovalo všechny archivní kulturní památky, roku 2007 První zákon ČSR z 28. října 1918; v roce 2009 všechny ostatní: tři svazky knih jednacích protokolů Vlastenského muzea v Praze z let 1822–1852, autograf Karla Havlíčka Borovského *Křest sv. Vladimíra* a nejstarší Matiční knihu z let 1831–1846. Kromě toho restaurovali i několik cenných jednotlivin z Topografické sbírky F, např. nejstarší dokument Archivu psaný na papíře z roku 1325⁶ a několik vojenských pasů.

Při péči o archiválie také spolupracujeme se školami tohoto zaměření. V roce 2013 restaurovala Radka Pavlovská jako svou závěrečnou práci na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice, Ateliér restaurování a konzervace papíru, knižní vazby a dokumentů v Litomyšli, tři svazky rukopisných, bohatě ilustrovaných památků.⁷ Dlouhodobá spolupráce probíhá s Vyšší odbornou a střední průmyslovou školou grafickou v Praze 1. Bc. Milana Vanišová a její žáci od roku 2008 restaurovali nebo konzervovali celou řadu archivních dokumentů, např. vývod Františka Damiána a Františka Leopolda ze Šternberka s malovanými erby z konce 18. století, koncept výpovědi kováře Jiříka Vágnera o smilstvu s Eliškou Kateřinou Smiřickou, cestovní pas Giacoma Casanovy, plány areálu Valdštejnského paláce, několik pergamenových listin a další jednotliviny – převážně pro výstavní účely. Jako absolventskou práci oboru Grafický design, zaměření Restaurování umělecko řemeslných děl z papíru a pergamenu, zrestaurovala Kristýna Bímanová v roce 2015 fotoalbum z 19. století z Archivní sbírky Bohuslava Duška. Druhé podobné fotoalbum z téže sbírky bude restaurovat Lenka Lesenská na FAMU.

V oblasti vědecko výzkumné činnosti se Archivu podařilo roku 2006 získat tříletý projekt Grantové agentury ČR *Před objektivem T. G. Masaryk. Hradní fotoarchiv 1918–1933*, řešitelem a spoluřešiteli byli PhDr. Milena Běličová, Mgr. Libor Jůn a PhDr. Miroslava Vandrovcová z Archivu NM a Mgr. Eva Javorská z Archivu Kanceláře prezidenta ČR. Grant byl určen na odborné zpracování a digitalizaci rozsáhlého fondu Hradní fotoarchiv včetně jeho digitalizace, výstupem byl elektronický katalog, výpravná fotografická publikace a výstava v Národním památníku na Vítkově. Jako souhrn výsledků pokračujících výzkumů byl dodatečně vydán sborník.⁸ Katalog fondu je součástí portálu VadeMeCum a je hojně využíván,

5 Bedřich Hlaváč, inv. č. 16 a 197–219, 76 dopisů (1899–1930) a 68 listů rukopisných textů (1906–1910), za 70000 Kč.

6 Topografická sbírka F, Boleslav Stará, zlomek listiny biskupské konsistoře, 18. 10. 1325, 1 list.

7 Sběrka rukopisů, sign. 7, 11, 22; vedoucí práce Mgr. et BcA. Radomír Slovík.

8 Grantový projekt GA ČR č. 409/06/0623, 2006–2008; publikace Milena BĚLIČOVÁ – Libor JŮN – Miroslava VANDROVCOVÁ – Martina NOVOZÁMSKÁ, *Hradní fotoarchiv / The Prague Castle Photographic Archives 1918–1933*. Praha: Národní muzeum, 2008, ISBN 978-80-7036-266-2; *Hradní fotoarchiv. Pramen k vizuálnímu dějinám Československa 1918–1933*. Sborník Národního muzea. Řada A – Historie. 64, 2010, č. 1–2, 3–4. Vandrovcová, Miroslava (ed.) ISSN 0036-5335.

na základě něj bylo z fotoarchivu vybráno a poskytnuto několik desítek fotografií na výstavy a do odborných publikací.

Programový projekt MK ČR *Dokumentární filmová tvorba dr. Jiřího Bauma* zahájil roku 2008 Mgr. Libor Jůn. Výsledkem je digitalizace kinematografických filmů z rozsáhlého osobního fondu zoologa a cestovatele RNDr. Jiřího Bauma a řada publikací.⁹

Pracovníci Archivu se také jako řešitelé nebo spoluřešitelé podíleli na projektech, jejichž nositelem byla Filozofická fakulta Univerzity Karlovy: prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc., na úkolu *Český zemský sněm 1609–1610*;¹⁰ PhDr. Klára Woitschová na projektu *Ortelní manuály a knihy protokolů apelačního soudu v Praze z let 1548–1783: Analýza a kritická edice*.¹¹ Mgr. Libor Jůn se podílel na projektech Mgr. Adély Jůnové Mackové *Československé zájmy v Iráku 1918–1938. Vlasta Káralová Di-Lotti v Bagdádu 1925–1932* a *Českoslovenští vědci v Orientu 1918–1938*.¹² Mgr. Libor Jůn byl kromě toho řešitelem projektů založených na fondech Archivu NM, jejichž nositelem byla Akademie múzických umění: *Obraz Orientu ve fotografii 2. poloviny 19. století* a *Výzkumné centrum Katedry fotografie FAMU. Fotografický obraz – umění, technologie, obsah*.¹³

V rámci Národního muzea se PhDr. Milena Běličová podílela na heuristice projektu Knihovny Národního muzea NAKI Provenio: *Metodika výzkumu knižních proveniencí*.¹⁴ PhDr. Klára Woitschová, Ph.D., získala dvouletý interní grant *Otisky dějin. Sfragistický materiál ve starých sbírkách Archivu Národního muzea*, jehož výsledkem jsou odborná studie, monografie a velmi přínosná databáze obecní sfragistiky.¹⁵

Kromě toho se většina odborných pracovníků Archivu od roku 2012 podílí na výzkumu DKRVO, podporovaném MK ČR – Archiv má svůj cíl pod názvem *Dějiny fondů a sbírek Národního muzea*, ze kterého vzešla celá řada odborných studií, především o významných osobnostech spojených se sbírkou Národního muzea.

Od jara 2012 je Národní muzeum řádným členem mezinárodního spolku ICARUS se sídlem ve Vídni, na základě čehož se Archiv mohl zapojit do projektu Monasterium. V listopadu 2012 a v lednu až březnu 2013 bylo na náklady spolku digitalizováno 3273 pergame-

9 Programový projekt MK ČR č. DD08P03OMA001, 2008–2010. Libor JŮN – Adéla JŮNOVÁ MACKOVÁ, *Když cestovatel necestuje – přednáší. Příspěvek k popularizační, fotografické a filmové činnosti Dr. Jiřího Bauma*. ČNM-H, roč. 180, 2011, č. 1–2, s. 86–92. Libor JŮN, *Jiří Baum a Expeditio Obenberger na severu Afriky*; in: Adéla JŮNOVÁ MACKOVÁ – Hana NAVRÁTILOVÁ – Lucie STORCHOVÁ – Hana HAVLŮJOVÁ – Libor JŮN, *Českoslovenští vědci v Orientu*. I. díl. Praha: Scriptorium, 2012. Libor JŮN, „Zapomenuté“ filmy Jiřího Bauma. ČNM-H, roč. 181, 2012, č. 1–2, s. 3–23. Libor JŮN – Adéla JŮNOVÁ MACKOVÁ, *Expeditio Obenberger. Africká cesta přírodovědce Jiřího Bauma 1930*, Praha 2012.

10 Součástí výzkumného záměru MSM 0021620827 „České země uprostřed Evropy v minulosti a dnes“, okruh II. „Země Koruny království českého a jejich místo v integračních procesech střední Evropy do poloviny 17. století“ (II B 3), 2004–2010.

11 Programový projekt GA ČR č. 407/08/0295, 2008–2010.

12 Programový projekt GA AV KJB 801010807, 2008–2010 a programový projekt GA ČR 409/09/0295, 2009–2011.

13 Grantový projekt SGS AMU 335/18-10-005, 2010; Grantový projekt DKR AMU 390/18-10-028.

14 NAKI, Národní muzeum, DF12P01OVV023, podíl na knize Kolektiv autorů (ed. Jaroslava Kašparová, Richard Šípek), *Ex libris ... Ex bibliotheca ... Knižní sbírky Knihovny Národního muzea a jejich dřívější majitelé*, Praha 2015 a na výstavě *Komu asi patříla?* v Českém muzeu hudby.

15 Klára WOITSCHOVÁ, *Otisky pečeti v Eichlerově sbírce Archivu Národního muzea*. ČNM-H, roč. 181, 2012, č. 1–2, s. 69–84. Klára WOITSCHOVÁ, *Otisky dějin. Pečeti Eichlerovy sbírky*, Praha 2013.

nových listin z fondů a sbírek Archivu (8850 skenů). Průběžně probíhají práce na vytváření metadat – PhDr. Milena Běličová katalogizuje listiny, PhDr. Klára Woitschová katalogizuje k nim přivěšené pečeti. První výsledky jsou prezentovány na portálu VadeMeCum a budou v nejbližší době zveřejněny na webových stránkách Monasteria, další části budou pokračovat. Na katalogizaci pergamenových listin z rodinného archivu Šternberk-Manderscheid pracuje Monika Gussone z univerzity v Cáchách.

Nejnovějším úspěchem je získání projektu GA ČR *Národní muzeum v éře Československa*, který bude v příštích třech letech hlavním vědeckým tématem Archivu v souvislosti s blížícím se 200. jubileem Národního muzea.¹⁶

Přestože výstavní činnost nepatří k převažujícím formám zpřístupňování archiválií, v uplynulém desetiletí se Archiv Národního muzea prezentoval několika vlastními výstavami, mezi nimiž převažovaly výstavy fotografické. *Galerie vynikajících osobností Jindřicha Vaňka* se na jaře 2006 dočkala reprízy v Prácheňském muzeu v Písku.¹⁷ Menší výstava *Egyptské dobrodružství Karla Hájka 1958*, realizovaná roku 2008 na ochozu Pantheonu Národního muzea, měla být původně součástí neuděleného grantového projektu *Karel Hájek – Tři neděle v Egyptě (co jsem viděl a zažil)*, podaného do GA ČR na vydání fotografické publikace s edicí Hájkova cestovního deníku.¹⁸ Výstava *Hradní fotoarchív 1918–1933*, vycházející z grantu GA ČR, byla poprvé instalována ve výstavní síni Národního památníku na Vítkově jako první výstava po jeho stavební rekonstrukci.¹⁹ Vernisáž 27. října 2009 se konala společně s otevřením nové historické expozice za účasti prezidenta ČR Václava Klause. Od té doby se výstava stala putovní a dočkala se velkého počtu instalací: ve Slovenském národním múzeu v Bratislavě (2010–2011), v Masarykově muzeu v Hodoníně (2011), v Muzeu T. G. Masaryka v Lánech (2011), ve Východočeském muzeu v Hradci Králové (2011), v Muzeu Beskyd ve Frýdku-Místku (2012), ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy (2013), v Regionálním muzeu v Náchodě (2014), ve Fričově muzeu v Lázních Běláhrad (2014), v Podřipském muzeu v Roudnici nad Labem (2014) a zatím naposled, na podzim 2015 v Dome Matice slovenskej v Lučenci.

K výročí úmrtí prvního československého premiéra Karla Kramáře připravilo Národní muzeum v roce 2007 dvě výstavy. Vernisáž výstavy pro Úřad vlády ČR *Karel a Naděžda Kramářovi doma* zahájil premiér Mirek Topolánek v Kramářově vile – jednou z autorek byla PhDr. Miroslava Vandrovcová. Druhou výstavu *Karel Kramář – z života „vůdce“ národa* připravili Mgr. Libor Jůn a PhDr. Miroslava Vandrovcová v prostorách CEVRO Institutu v Praze 1.

V jubilejním roce 2008 Mgr. Libor Jůn a PhDr. Milena Běličová nejprve otevřeli výstavu *190 let Národního muzea – 190 let dobrodružství* v Hollareu Historické budovy. Spoluautorkou klíčové výstavy *Republika* zahájené 27. října 2008 v hlavních výstavních sálech Národního muzea byla PhDr. Miroslava Vandrovcová – samostatně připravila ještě dopro-

16 Projekt GA ČR č. 16-02022S, 2016–2018, řešitelem a spoluřešiteli jsou Mgr. Marek Junek, Ph.D., Mgr. Libor Jůn, Ph.D., Mgr. Martin Sekera, Ph.D., PhDr. Karel Sklenář, DrSc. a PhDr. Klára Woitschová, Ph.D.

17 První realizace na jaře 2005 v Národním muzeu fotografie, o. p. s. v Jindřichově Hradci, autoři Mgr. Libor Jůn a Mgr. Kateřina Knappová, spolupráce na digitalizaci a prezentaci PhDr. Jiří Bareš.

18 Autoři výstavy Mgr. Libor Jůn, Mgr. Martina Novozámská, PhDr. Milena Běličová.

19 Autoři výstavy Mgr. Martina Novozámská, Mgr. Libor Jůn, PhDr. Milena Běličová, PhDr. Miroslava Vandrovcová.

vodnou výstavu *Hračky naší Kačky* realizovanou v chodbě v přízemí Historické budovy a v letech 2010 až 2011 zapůjčenou do Slovenského národního múzea v Bratislavě. Roku 2010 byla opět komisařkou a spoluautorkou výstavy *Zlatá? šedesátá* ve výstavní síni Národního památníku na Vítkově.

Malou výstavu *MUDr. Bohuslav šlechtic Jiruš a jeho tajemné bedny* připravila v květnu 2012 v Travertinovém sále Nové budovy PhDr. Milena Běličová. Zatím poslední výstavu *Zrnka písku. 100 let fotografování Blízkého východu v českých zemích* realizoval v prosinci 2015 z našich archivních materiálů Mgr. Libor Jůn, Ph.D., pro Akademii múzických umění ve výstavním prostoru Národního technického muzea.

Na desítkách dalších výstav Národního muzea i jiných institucí jsme se podíleli zápůjčkami archivních dokumentů a stále častěji poskytnutím jejich digitálních kopií.

V uplynulém desetiletí proběhlo v Archivu velké množství personálních změn. K 31. srpnu 2007 odešel PhDr. Jiří Bareš, Ph.D. a na jeho místo od 1. září 2008 nastoupila PhDr. Klára Woitschová. Organizační změnou byla v systemizaci Archivu k 31. lednu 2009 zrušena polovina kurátorského místa a odešla Mgr. Jarmila Pešková. 5. srpna 2009 nastoupila PhDr. Klára Woitschová na mateřskou dovolenou a dočasně ji nahradila Mgr. Veronika Žáková. Roční rodičovskou dovolenou od 1. února 2010 absolvoval také Mgr. Libor Jůn a zastoupila ho Mgr. Adéla Jůnová Macková. 1. září 2010 se PhDr. Klára Woitschová vrátila na poloviční úvazek při rodičovské dovolené (Mgr. Veronika Žáková zůstala dál na poloviční úvazek).

Důsledkem ekonomické krize byla redukce pracovních míst i v Národním muzeu. Organizační změnou byl k 31. lednu 2011 zrušen poloviční úvazek prof. PhDr. Jaroslava Čechury, DrSc., a zároveň i jedno středoškolské místo, takže z badatelný musela odejít Kateřina Táborská. 1. února 2011 se Mgr. Libor Jůn vrátil z rodičovské dovolené – 26. června 2011 odešla na mateřskou dovolenou PhDr. Miroslava Burianová (dříve Vandrovcová). Od 1. července 2011 do Archivu přešla z Národního technického muzea Mgr. Petra Váchová a i ona 31. října zahájila mateřskou dovolenou. Na zástupy nastoupila 1. září 2011 Bc. Kateřina Pařízková a od 1. prosince 2011 opět Mgr. Veronika Žáková. Od 1. října 2012 se PhDr. Miroslava Burianová vrátila na poloviční úvazek při rodičovské dovolené. Na roční zástup byl na pomoc s generální inventurou přijat student archivnictví Jan Hanousek (od 1. září 2012 do 31. srpna 2013). Od 1. ledna 2014 se Mgr. Petra Váchová vrátila do zaměstnání na poloviční úvazek, než 15. října 2015 nastoupila na druhou mateřskou dovolenou. Uvolněný poloviční úvazek od 1. listopadu 2015 obsadila PhDr. Lucie Šmidová.

Celé sledované období na pracovišti kontinuálně strávily jen PhDr. Milena Běličová a Lenka Hajná – PhDr. Miroslava Burianová a Mgr. Libor Jůn, Ph.D., práci na rok přerušili rodičovskými povinnostmi. Jak už je zřejmé z výše popsaného neustálého střídání zástupů za mateřské a rodičovské dovolené, bylo to období neobyčejně plodné, na počet pracovníků se narodil mimořádný počet dětí: Jáchym Bareš, Adéla Lily Jůnová, Fiona Žáková, Jiří Woitsch, Tomáš Burian, Antonín Vácha a nejnověji Veronika Váchová.

V roce 2016 proběhla reorganizace Historického muzea, při níž bylo rozděleno do čtyř úseků. Od 1. března 2016 – symbolicky právě ke 170. výročí svého vzniku – je Archiv základem Archivního úseku, jehož první vedoucí se stala PhDr. Klára Woitschová, Ph.D. Součástí úseku jsou také dva nové referáty: Archiv tělesné výchovy a sportu, který spravuje Mgr. Lucie Swierczeková, a Spisovna Národního muzea zastoupená Miriam Dundálko-

vou, která byla do nově ustaveného referátu převedena z Oddělení veřejných zakázek (svou spisovenskou funkci vykonává už od 1. července 2014). Pracovníci Archivu se současně stala i Mgr. Jitka Hanáková v souvislosti se začleněním Československého dokumentačního střediska do Archivu. Archivní fondy tohoto bývalého referátu teď nově zpracovává také Mgr. Veronika Kořínková, zatím na zapůjčený poloviční úvazek do konce roku 2016. Zároveň Archiv reorganizací získal do systemizace jedno nové archivářské místo určené na správu Archivu Muzea dělnického hnutí, na které od 20. dubna 2016 nastoupil archivář David Majtenyi. Další personální změna proběhla k 1. květnu, kdy PhDr. Miroslava Burianová přešla do Oddělení novodobých českých dějin Historického muzea jako kurátorka textilu. Uvolněné místo trvale získala PhDr. Kateřina Pařízková.

Od 1. května 2016 PhDr. Klára Woitschová, Ph.D., vystřídala ve vedoucí funkci PhDr. Milenu Běličovou a převzala také přímé řízení Archivu. Je třeba jí popřát hodně štěstí a úspěchů při vedení tohoto starobylého oddělení i celého Archivního úseku k dalšímu rozvoji. Má všechny předpoklady k tomu, aby kontinuálně navázala na tu nejlepší tradici svých předchůdců, vedoucích Archivu Národního muzea – především na PhDr. Aleše Chalupu, CSc., který v sobě vzácně spojoval vědeckou erudici, píli praktického archiváře a neobyčejnou lidskou laskavost a moudrost. Podobně jako PhDr. Alena Šubrtová, CSc., která se vedoucí nikdy nestala jen proto, že jí k tomu chyběl tehdy potřebný červený průkaz.